

N:o 33.

Af herr **Lithander**, om anslag för uppmuntrande af brännstoffs-industrien inom landet.

Sveriges förbrukning af importerad stenkol och koks är stadd i ett oafbrutet stigande. Förbrukningen af dessa båda utländska varor uppgick år 1889 enligt officiella siffror till ett värde af mer än 20 millioner kronor och kan med säkerhet antagas snart komma att uppgå till 30 millioner. Detta förhållande borde i flere afseenden vara egnadt att ingifva fosterlandsvännen farhågor för framtiden. Dels är denna årliga tribut till utlandet mycket tärande på landets ekonomiska tillgångar, dels innebär den omständigheten, att vi från främmande länder måste förskaffa oss det bränsle, som vi oundgängligen behöfva för vår ångbåtsflotta, våra jernvägar och våra industriella verk, ett så stort beroende af andra, att de följder, som häraf kunna uppstå, knappast låta sig beräknas. Med hvarje tillökning af vår ångbåtsflotta, hvarje utvidgning af vårt jernvägsnät, hvarje ny industriel anläggning, för hvars drift stenkol erfordras, ökas dessa våra utgifter och detta vårt beroende af utlandet. Det låter sig mer än väl tänkas, att vår kolossala stenkolsimport genom ett utbrutet krig eller andra omständigheter kunde för en längre tid omöjliggöras. Hvad blefve väl följden häraf? Då tillgången på inhemska stenkol är försvinnande liten i förhållande till behovet, är det under angifvet förhållande sannolikt, att trafiken på våra jernvägar skulle afstanna, att flertalet af våra industriella anläggningar skulle nedläggas, och möjligen att våra krigsfartyg af brist på bränsle kunde tvingas till overksamhet.

Sådana olyckor borde dock aldrig behöfva inträffa i vårt land, åt

hvilket försynen med frikostig hand skänkt en stor rikedom på bränsle uti dess torfmossar. Om vi förstode att rätt tillgodogöra oss dem, skulle vi åtminstone på ett område kunna skaffa oss ett oskattbart oberoende af utlandet. Vi skulle dessutom åt Sverige kunna bevara en god del af de millioner, hvilka årligen strömma till England eller Tyskland för stenkolsinsköp. Vi skulle i icke ringa mån kunna bespara våra skogar den årliga minskning i deras värde, som landets kolossala förbrukning af ved medför. Och ett rätt tillgodogörande af bränslet i våra mossar skulle till sist utan tvifvel blifva en mäktig häfstång för främjandet af vår industri, och särskildt vår jernhandtering skulle derigenom komma att taga ett jättesteg framåt.

Det nordligaste Sveriges omätliga malmtillgångar blifva först då en verklig och outtömlig rikedomskälla, när malmen kan på stället nedsmältas och förädlas, och det kan den först, om riklig tillgång finnes på billigt och godt bränsle. Norrbotten innehåller öfverskådliga träsk, ur hvilkas ofruktbara mossar nödigt bränsle både kan och bör framdragas. Det är emellertid icke Norrbotten allenast, som gömmer dylika skatter. Nära nog på hvarje qvadratmil af Sveriges jord finnas mossar, och sättet för ett rationellt tillgodogörande af dessa är sålunda en sak, som bör vara af alldeles direkt intresse för folket i alla delar af vårt land.

Genom svenska mosskulturföreningens berömvärda sträfvanden har allmänhetens uppmärksamhet blifvit fäst på, hvilket värde våra mossar i flera afseenden ega. Ur nämnda förenings tidskrift (1888 års årgång, häft. 1, sid. 20) tillåter jag mig att återgifva några af ingenjör Th. Palmberg meddelade uppgifter:

»Vårt land är mycket rikt på mossar — enligt offentliggjorda beräkningar finnas inom Sverige omkring tio millioner tunnland sådana — och i södra Sverige är Småland det landskap, der de förekomma i största mängd.

»Så finnas inom Jönköpings län omkring 400,000 tunnland mossar och sank mark och inom Kronobergs län omkring 261,000 tunnland.

»Häraf äro så stora delar goda och värdefulla torfmossar, att man kan beräkna, att omkring hälften af dessa arealer är användbar för bränn-torfsberedning. Dessa mossars djup varierar från 3,5 till 20 fot och derutöfver.

»För att visa, hvilka ofantliga tillgångar på bränntorf, som här finnas, vill jag blott anföra, att ett tunnland torfmosse om blott 6 fots djup innehåller 336,000 kub.-fot rå torfmosse, som efter upptagning, bearbetning och torkning kan beräknas blifva 140,000 kub.-fot torr bränntorf. Beräknar man blott hälften af Jönköpings och Kronobergs läns

mossar, såsom ofvan anfördt är, till dugliga torfmossar, så finnes likvisst inom dessa begge län en areal af 330,000 tunnland sådana, och beräknar man medeldjupet till blott 6 fot, hvilket icke är högt, så finnas uti dessa torfmossar omkring fyratiosex (46) milliarder kub.-fot bränntorf.

»Denna kvantitet bränntorf kan i bränslevärde beräknas lika med 460 millioner skogsfaunar barrved eller omkring 200 millioner tons stenkol; således en bränsletillgång tillräcklig att förse hela Sveriges industri och jernvägar med bränsle under mansåldrar.

»Oaktadt dessa ofantliga tillgångar på bränntorf är dock vår bränntorfsindustri ganska ringa.

»I Tyskland, förnämligast Oldenburg, Hannover och Baiern användas betydliga kvantiteter bränntorf vid jernvägarne.»

Man behöfver icke vara mycket bevandrad på statsekonomiens område för att inse, huru dålig hushållning det är för ett land att utgifva en årligen stigande summa, som redan nu belöper sig till 20 millioner kronor, för bränsle, hemtadt från andra länder, samt att samtidigt af egna skogar uppbränna enorma kvantiteter, som kunde sparas för mera vinstgivande afsättning, under det att omätliga tillgångar på godt bränsle finnas oanvända i landets alla delar.

Det synes mig, att omsorgen om landets förkofran i ekonomiskt afseende borde ålägga Regering och Riksdag att göra de största ansträngningar för åstadkommandet af en ändring till det bättre uti här berörda, för hela landet ofördelaktiga förhållande.

Det är otvifvelaktigt en nationalangelägenhet för oss svenskar att få det problemet löst, huru man skall på ett enkelt och billigt sätt utan lufttorkning och sålunda i viss mån äfven oberoende af årstiden kunna i stor skala framställa prima bränntorf, hvilken i bränslekraft närmar sig stenkol. Lösningen af detta problem, som helt visst låter sig göra, om arbet- och försökskostnader derå nedläggas, skulle medföra oerhörda fördelar ej mindre för staten än för den enskilde. Intet försök i denna riktning borde därför underlätas, och hvarje summa, som kan erfordras för målets vinnande, måste med hänsyn till målets stora vigt betraktas såsom ringa. Vi kunna vara stolta öfver att svenske mäns snille och flit förmått undanrödja större svårigheter på uppfinningarnas område, än som i detta fall kunna föreligga, men derest icke staten uppmuntrar till forskningar, sporrar till mödosamt arbete och rikligen belönar sådana resultat, som vinnas till gagn för nutid och kommande släkten, då inträffar hvad som förut ofta skett, nemligen att landets mest begåfvade söner, i stället för att enligt egen önskan i första hand skänka fosterlandet frukten af sin flit, nödgas hos andra folk söka fält för sin verksamhet.

Kunde i det afseende, som denna min motion åsyftar, ett verkligt godt resultat vinnas, så synes staten ej böra undandraga sig de härför erforderliga uppoffringarna. Genom konstruerandet af ändamålsenliga maskiner eller anordnandet af lämpliga inrättningar i öfrigt för framställningen af god och billig bräntorf vore vägen öppnad för att ur våra dertill lämpliga mossar framdraga skatter af snart sagdt omätligt värde. Vinsten af en sådan uppfinning som den här åsyftade komme visserligen i första hand jordens egare till godo, men staten skulle dessutom ej mindre än industrien deraf draga oberäknliga fördelar.

Tydligt är emellertid, att kännedomen om och begagnanderätten till det framställningssätt af bräntorf, hvarigenom vi skulle kunna tillgodogöra oss våra mossar, måste blifva en allas egendom utan inskränkning af någon enskilds patenträtt, för så vidt nemligen det åsyftade målet skall vinnas och den största möjliga prisbillighet på bränslet skall kunna uppnås. Den handelsafsättning utaf bräntorf, som kan påräknas, kommer säkerligen för hvarje producent att omfatta ett mycket begränsadt område, beroende dels derpå att mossar finnas i landets alla delar, dels derpå att den billiga och voluminösa varan icke kan såsom handelsvara tåla vid transportkostnaden för längre vägar. Under sådana förhållanden är det föga sannolikt, att enskilda personer skola underkasta sig de dryga kostnader och det mödosamma arbete, som konstruktionen af möjligen nödiga maskiner, utrönandet af rätta metoder o. s. v. säkerligen skall komma att medföra. Enda utvägen för framkallandet af en bräntorfsindustri i stor skala synes mig alltså vara, att staten genom utsättande af täflingspris för fullfärdig bräntorf, tillräckligt stora att rikligt betäcka försökskostnaderna, sporrar till experiment i den angifna riktningen. Då med dessa pris bör afses förvärfvandets för det allmännas räkning af uppfinningen med allt hvad dertill hör, så måste prisen sättas ganska höga, sannolikt från 50,000 till 300,000 kronor, men detta innebär ingen risk för statsverket; ty skulle full anledning till deras utdelande gifvas, så medför utgiften besparingar, som mångdubbelt uppväga densamma.

Då det emellertid främst torde vara Kongl. Maj:t förbehållet att kunna fullständigt utreda huru med denna stora och viktiga nationella angelägenhet bör förfaras, tillåter jag mig föreslå:

att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes på ofvan antydda eller annat lämpligt sätt vidtaga åtgärder för möjliggörande af, att ur inom riket befintliga mossar må kunna i stor skala beredas godt och billigt bränsle,